VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za příběhy havířů a na haldu do Zbýšova

GPS souřadnice: 49.1575514, 16.3446106

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Nenáročná trasa po rovince městem a jeho okolím. Kočárky tentokrát nechte doma – na haldu neprojedou. Pejskům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 200 km můžete ujet za 2 hodiny a kousek (bez záruky – D1!). Vezměte to po D1, před Brnem na sjezdu 178 naberte směr Rosice a poté Zbýšov.

Parkování: U městského kulturního centra v ulici Školní.

Možnost občerstvení: Kavárna MKCCaffe, Hornický dům, v sezoně při otevření muzea bufet v muzeu Simson

WC: v muzeu, veřejné WC u hřiště u MKC, v budově MKC

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Moravský Krumlov, Oslavany, Dolní Kounice, Ždánice, Lednice, Na Pálavu za lovci mamutů, Znojmo, Brno, Veveří, Třebíč, Telč, Valtice atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovala Jana se svou tetou z Ivančic.
Postřehy dětí:

Janička (7let): „Vylezla jsem na haldu a viděla jsem hodně zvířátek, také jsem našla uhlí.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do dalšího zajímavého hornického města – do Zbýšova. Jeho slávu z dlouholetého období těžby černého uhlí připomínají dvě zbylé těžní věže – dolu Jindřich II, svého času nejhlubšího dolu na černé uhlí ve střední Evropě (1 550 m), a dolu Simson. Nebojte se, dnešní vyprávění nebude jen o černém zlatu. Provedeme vás kolem památek města a také přírodou. Vylezeme na haldu a řekneme si něco o permonících, kterých je zde hodně. A u toho všeho si budeme vyprávět, povídat a luštit tajenku.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci s Městským kulturním centrem Zbýšov a městem Zbýšov. Je pro vás tedy zdarma! :)

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, máte rádi vyprávění z hlubin země? Chtěli byste vědět, co je černé zlato a jak ho získat? Pojďte s námi na výlet a vše vám prozradíme. Stejně jako ke všem našim výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Půjdete-li správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Město Zbýšov leží kousek od Brna. A jeho příběh je až neuvěřitelný! Představte si, že ještě 200 lety to byla jen pidivesnička, kde žilo pár lidí. Pak se ale zjistilo, že se hluboko pod zemí skrývá černé zlato, tedy černé uhlí. Od té chvíle se Zbýšov začal měnit v jedno z nejdůležitějších míst v celém Rakousku-Uhersku. My vás tímto městečkem s „černou“ a hřejivou historií provedeme.

Naše putování začíná na parkovišti ve Školní ulici. Přesněji u Městského kulturního centra. Právě milá paní Martina z tohoto centra nás sem pozvala a byla nám při tvorbě výletu nesmírně nápomocna.

První, co u parkoviště uvidíte, jsou dřevěné sochy. Postavy, na kterých hned poznáte, co dělají a proč zde stojí.

Místo dospělácky obhlíží havíř. Je tu však i holčička s kahanem nebo dítko, které drží v ruce uhlí. Což nám napovídá, že ještě nejsou tak vzdálené časy, kdy děti nemohly lenošit ve školce nebo škole, ale musely dřít, co to dalo. Rubat uhlí. Nebo byste snad místo školy radši kutaly, přebíraly a tahaly vozíky? No, vstávat se musí tak jako tak, takže by to z našeho pohledu výhra nebyla.

Které postavě jste nejvíce podobní? Postavte se jako ona a nechte se vyfotit.

My jsme nejvíce podobní babičce na lavičce, tak se necháme vyfotit s ní. A vám tahle babička přinese první písmenko do tajenky.

1. **Opište slovo z lavičky.**

Napravo jsou dvě budovy „kulturáku“ a hned v jedné z nich najdete **Četnické minimuzeum**, které vás přenese do dob první československé republiky. Je maličké, ale pokud vás toto téma zajímá, po výletě se v něm můžete zastavit.

Víte, kdo je to četník? Tak se dříve říkalo policistům.

Expozice je věnována historii četnictva, tedy mužům v uniformách, kteří dohlíželi na pořádek v našich městech a vesnicích za dob prezidenta Masaryka.

V muzeu si můžete prohlédnout bohatou sbírku dobových předmětů, mezi které patří uniformy, výstroj a dobové zbraně, jako jsou šavle či pušky. K vidění jsou také historické dokumenty, fotografie a technické pomůcky, které četníci při své každodenní náročné službě používali. Celá expozice vznikla díky nadšení místního a četného sběratele, kteří chtěli uchovat povědomí o této důležité kapitole našich dějin.

Zatoužili jste po návštěvě? Pak je třeba vědět, že muzeum nemá obvyklé otevírací hodiny po celý rok. Bývá veřejnosti přístupné především během významných městských akcí, jako jsou Hornické dny, oslavy nebo dny otevřených dveří památek. Pokud byste měli zájem o individuální prohlídku mimo tyto termíny, doporučujeme kontaktovat Městské kulturní centrum ve Zbýšově.

Procházíme Školní ulicí. A to tak, že máme krásné dětské hřiště a velikou školu po pravé ruce. Po levé ruce je čtvrť, která se jmenuje po známém českém básníkovi, který žil v letech 1867 až 1958. Ale ne tady.

I když toho samozřejmě napsal víc, v podstatě se proslavil jedinou, ale o to významnější knihou básní s názvem *Slezské písně*. Ve verších se velmi drsně a hlasitě zastával chudých havířů a obyvatel Slezska, kteří museli těžce pracovat v dolech a továrnách na Ostravsku. Sám se označoval za mluvčího a barda lidu tohoto kraje.

Věděli by rodiče, jak se jmenoval? Byl to Petr Bezruč.

A kdo by snad tápal, co je bard, pak vězte, že pěvec, básník a vypravěč. Ovšem keltský… Což Péťa elegantně zamlčel.

Kdopak z rodičů až prarodičů si právě teď vzpomněl na legendární báseň Petra Bezruče *Ostrava* v podání Jiřího Wimmera? :)

Sto roků v šachtě žil, mlčel jsem,

sto roků kopal jsem uhlí,

za sto let v rameni bezmasém

svaly mi v železo ztuhly.

Ze Školní odbočíme doprava a ťapkáme podél mateřské školky až k hlavní Masarykově ulici.

Z čeho je vyrobený plot mateřské školky?

Kterou z barev máte také na sobě?

Dokázali byste říct nějaké barvy v libovolném cizím jazyce? Pokud ne, pomohou rodiče. Začneme hezky od kliky a vyjmenováváme směrem doleva.

Jak se nazývá barva, která je na prkénku od kliky třetí doleva … Nebo pátá doprava.

(počítáme i prkénko s klikou)

2. **Napište název barvy.**

Míjíme knihobudku. Joj, je na ní znak města. Dokázali byste ho popsat? Popisuje zdejší historii.

Tipnete si, od jakého století se začala psát?

První písemná zmínka o městě pochází z roku 1280, kdy tehdejší vlastník, kterým byl zemský maršálek Bohuš z Drahotuš, věnoval osadu Zbýšov své dceři a oslavanskému klášteru, do kterého vstoupila. Lidské osídlení zdejšího prostoru je však mnohem staršího data. Archeologické nálezy svědčí o pobytu prapředků již v mladší době kamenné i v dobách pozdějších.

Líbilo by se vám, kdybyste dostali narozkám vesnici nebo městečko? My tedy radši dort. S tím je méně starostí. A co takhle vstoupit do kláštera? Bývá tam sice klid, ovšem pracovat a vstávat ještě před slepicemi se tam musí taky. Tak nevíme, ještě to zvážíme.

Bez zajímavosti jistě není, jak se vyvíjel název dnešního Zbýšova. V historických listinách můžeme číst jména Zbiscowiz, Sbiscowich, Zbejšov. Poslední uvedené platilo ještě na začátku 20. století. Zbýšov měl vrchnost i dějiny společné s oslavanským panstvím.

Znak obce Zbýšov tvoří zlaté hornické náčiní (mlátek a želízko) zkřížené nad pluhem a vinným hroznem v zeleném štítě se třemi černými šikmými břevny. Odkazuje na hornickou a zemědělskou tradici region.

Odbočíme na hlavní a suneme se podél ní asi 100 metrů doprava. Napravo vidíme obchod, který má v názvu ovoce. Jak jméno zní? Kdy dozrávají plody tohoto stromu? Máte na ně chuť?

Na druhé straně zkuste najít růžový domeček, který utiskuje jiný růžový domeček. Vypadají jako sendvič, že? :)

Opatrně přejdeme cestu a míříme k parčíku.

V letní sezoně je zde pítko, a proto i příjemné posezení. Když je žízeň, není příjemně nikde a nikomu…

Najděte na ladičce cedulku, která zakazuje různé činnosti. Moc nás pobavila informace o zákazu plavání a rybaření!

Kraula bychom tady asi moc neuplatnili! :) I kdybychom ho uměli.

Než vyrazíme vzhůru do Havířské ulice, vynoří se speciální úkol pro detektivy.

Dokážete na náměstíčku najít velkou keramickou konvičku? Tak schválně! Máte na to dvě minuty!

Stoupáme ulicí a k tomu si můžeme vyprávět.

Historie Zbýšova je vlastně jeden velký rekord. V roce 1969 otevřeli asi kilometr od místa, kde teď kráčíte, **důl Jindřich II**. S hloubkou 1 550 metrů byl nejhlubším černouhelným dolem v celé střední Evropě.

Umíte si alespoň malinko představit, jaká je to hloubka?

Stejná, jako kdybyste se podívali na patnáct fotbalových hřišť postavených za sebou přímo dolů do země.

Horníci každý den sjížděli výtahem do tmy, aby vytěžili uhlí, které pak poháněl továrny a vytápěl domy v celém kraji. Možná jste už slyšeli, že se jim říkalo králové podzemí. Věřte, že to nebyla žádná nadsázka.

Víte, kdo byli havíři?

Muži, kteří pracovali hluboko pod zemí v uhelných dolech. Jejich hlavním úkolem bylo dobývat černé uhlí, kterému se tehdy říkalo černé zlato. Představte si, že každý den nastoupili do těžní klece, což byl takový velký a docela strašidelný výtah, a sjeli s ním stovky až tisíce metrů do naprosté tmy. Dole pak v úzkých chodbách, kde bylo často horko, prach a málo místa, pomocí krumpáčů, sbíječek a později i velkých strojů odsekávali kusy uhlí.

Možná vás zajímá, proč se jim říkalo právě havíři. Tohle slovo pochází ze starého německého výrazu hauer*, což v překladu znamená: Ten, kdo seká nebo tluče. Přesně to totiž byla jejich hlavní práce. Museli se prokopávat tvrdou skálou a vrstvami uhlí. U nás se toto slovo vžilo a stalo se označením pro hrdé řemeslo, které se často dědilo z otce na syna. Být havířem ve Zbýšově znamenalo mít velkou odvahu a sílu.*

Napravo hledáme dům, jehož vstup obklopují různě zastřižené túje. Líbí se vám, nebo byste byli radši, kdyby byly bez kadeřnických úprav? :)

Nalevo zase šikovný zahradník podpěrami zachraňuje větve starého stromu.

Šplháme až k branám opuštěného průmyslového areálu. Přicházíme k prvnímu dnešnímu dolu.

Důl Antonín byl založen už v roce 1846, což znamená, že zažil časy, kdy se po cestách prohánělly jen koňské povozy. Jméno dostal po Antonínu Rahnoci, což byl člen rodiny, která v celém rosicko-oslavanském revíru vlastnila mnoho dolů. Společnost, která důl spravovala, se jmenovala *Láska Boží*. Opravdu! Neděláme si legraci. :)

Z původně malé šachty se postupem času stalo obrovské mraveniště, kde stovky havířů bez přehánění pracovaly ve dne i v noci.

Jednou z nejzajímavějších věcí v dole Antonín byla jeho modernizace. V roce 1913 tady postavili krásnou těžní věž, která byla na tehdejší dobu výkřikem nejnovější techniky. Později (v roce 1944) tu dokonce instalovali obrovský elektrický těžní stroj od slavné firmy Siemens-Schuckert. Tahle mašina byl tak silná a spolehlivá, že dokázala tahat klece s uhlím i havíři z hloubky mnoha stovek metrů neuvěřitelnou rychlostí.

Jako každý důl však ani Antonín nebyl bezedný. Uhlí najednou došlo. Těžba byla ukončena v roce 1967. Většina havířů se tehdy přesunula do nedalekého a o poznání modernějšího dolu Jindřich II, který byl ještě hlubší. Dokonce tak hluboký, že se se svou hloubkou 1 550 metrů stal nejhlubším dolem na černé uhlí u nás. Patřil k nejhlubším v Evropě. Byla to prostě óóóbr díra. Hloubení dolu probíhalo v letech 1964 až 1969.

Hledáme křížek, u kterého odbočíme doprava.

Najděte v nápisu na podstavci dvě ženská jména.

Vy jste ale šikovné bystrooké děti! A my víme, že hledací úkoly máte nejraději. Tak tady máte ještě jeden.

Jdeme podél domů s krásnými zahrádkami. Kdo vidí maják a dřevěnou studnu?

Odbočíme doleva. Přicházíme na začátek naučné stezky, které se nyní budeme držet. Odvede nás totiž na haldu.

Kdo ví, co je halda?

Zbýšovská halda *je obrovský umělý kopec, který nevytvořila příroda, ale vyrostl pod rukama tisíců havířů během více než sta let těžby uhlí v dolech Antonín a Jindřich. Tato halda vznikla z takzvané hlušiny, což je směs kamení a břidlice. Tolik toho museli horníci vykopat, aby se dostali k vytouženému uhlí. Kam s takovým množstvím „odpadu“. Vyváželi ho ven a sypali na jednu velkou hromadu. Postupem času tak ve Zbýšově vznikl kopec, který se tyčí do výšky 70 metrů nad okolní terén a tvoří nepřehlédnutelnou dominantu celého kraje.*

Inspirace pro milovníky hor a svahů: Když „máknete“, hravě si na zahradě navršíte sjezdovku!

Jednou z největších zajímavostí zbýšovské haldy je, že uvnitř stále „žije“. Uvnitř takto obrovských hromad hlušiny totiž často dochází k takzvanému termickému aktivování, což znamená, že začnou zbytky uhlí hluboko pod povrchem bez

přístupu vzduchu doutnat. Teploty uvnitř kopečku tak mohou dosahovat mnoha stovek stupňů Celsia. Proto se z hald někdy v zimě může i kouřit, což vypadá, jako byste měli za domem skutečnou sopku. Právě kvůli tomuto žáru se v některých částech haldy vytvořily unikátní minerály, které nikde jinde v přírodě nenajdete.

Přicházíme k první naučné tabuli s názvem *Zbýšovská halda*.

3. **Opište poslední slovo souvislého textu.**

Stoupáme po pěšině doprava, pak zase doprava… A takto vystoupáme až na vrchol! Jako horolezci. Nebo haldolezci?

Ostraváci svou haldu pojmenovali Ema. I na ni mimochodem vede jeden z našich výletů s tajenkou. Nemáme tu nějakou Emu? A nevypadá náhodou jako halda?

Jaké jméno byste dali této haldě vy?

Pro milovníky přírody a dobrodružství je dnes halda rájem. Příroda si ji totiž vzala zpátky pod svá křídla. Je porostlá břízami, borovicemi a dalšími rostlinami, které dokážou přežít v drsnějších podmínkách. Pokud se skutečně vydrápete až nahoru, čeká vás odměna v podobě nejlepšího výhledu široko daleko. Za dobrého počasí uvidíte nejen celý Zbýšov a okolní vesnice, ale i věže jaderné elektrárny Dukovany, Pálavské vrchy, či dokonce vrcholky rakouských Alp.

Pro hledače pokladů je halda zajímavá díky zkamenělinám. Mezi kusy břidlice na ní při troše štěstí můžete najít otisky pravěkých přesliček, kapradin nebo kůry stromů, které v této oblasti rostly před miliony let. Tedy dávno předtím, než se proměnily v uhlí. Je to vlastně takové přírodní muzeum pravěku pod širým nebem.

Dnes se halda postupně upravuje, aby byla bezpečná pro turisty. Vedou na ni stezky, po kterých se můžete oddechově zdravě potulovat.

Hledáme naučnou tabuli s názvem *TRIPEXESO.* Najděte list stromu v levém dolním rohu.

4. **Jak se strom jmenuje?**

A stále stoupáme. Mineme ceduli *Fauna na haldě,* pak také *Flora na haldě.* Víte, co tato dvě písmenka začínající na F znamenají?

Pod nohama máte hlušinu – onen kamenný odpad, který vznikl při těžbě uhlí. Uchopte kousek, třeba budete mít kliku a bude to zatoulaný uhlík.

Pokud chcete další písmenko do tajenky, musíte opravdu až úplně nahoru k tabuli, kterou střeží sova a jmenuje se *Stopy zvěře.* Než se tam doplazíme, povíme si něco o zdejším plazíkovi.

My se trošku hadů bojíme. A čím více se jich bojíme, o to častěji je potkáváme. Na haldě naštěstí můžete narazit jen na užovku. Uch, to je úleva! Užovka je sympatičtější než zmije. Ta nám dokonce uštkla před několika lety psa. Ale nebojte, byl to velký hafan a zmijí jed ho neohrozil. Po pár dnech ležení zase zlobil jako čert.

Pořádně nás ale – zmije jedna! – naštvala. Okusovat nám hafíka, to se nedělá! Dokonce natolik, že jsme zvažovali přípravu zmijí polévky. Né, děláme si legraci, zmije jsou zákonem chráněné a nesmí se jim ubližovat. Ale v 18. století se prý jedly. Recepty jsou k nalezení ve francouzských a anglických kuchařkách. Zmije se vařily **společně se slepicí a vše se ochutilo muškátovým kořením a skořicí.** Dobrou chuť!

Co všechno víte o užovkách?

Samci měří maximálně 100 až 120 cm, samice až okolo 150 cm. Zdržují se v blízkosti vody, výborně plavou a dobře se potápí. Užovky rády žijí pospolu. O jednu samici se vždy uchází větší počet samců najednou, takže klidně narazíte i na klubko plazů. Nerozmotávejte je!

Užovka obojková používá několik způsobů obrany. Nejčastěji jen rozšiřuje hlavu a naznačuje výpady proti nepříteli. Je-li uchopena, vypouští trus s páchnoucími výměšky análních (řitních) žláz. Někdy vyvrhuje i natrávený obsah žaludku (zvrací na nás). Vzácněji se chová jako mrtvá. Převrátí se na hřbet, znehybní a z pootevřené tlamy nechá volně viset jazyk. Jedovatá není. Pokud ji potkáte, prohlédněte si ji a obejděte. Rozhodně jí neubližujte.

Jejda, to jsme se rozpovídali! Tak honem rychle k tabuli *Stopy zvěře*.

A ptáme se zvíře ve třetím řádku uprostřed.

5. **Jak se zvíře jmenuje?**

Rozhlédneme se po kraji. Na bývalý důl Jindřich bohužel skrz stromy moc nevidíme, ale dokážeme si ho představit. Je zde krásně, že?

Tak se kochejte. Až se dokocháte, haldu obkroužíme. Nejlépe podobně, jak napovídá naše mapka. A začneme sestupovat. První nebo klidně druhou pěšinkou pod kopcem odbočíme doleva. Obě nás dovedou do ulice Na Drahách. Tou se poté začneme vracet k městu.

Když jsme u těch drah a železnic… Znáte nějakou pohádku či básničku o vlacích? My si vzpomněli na *Lokomotivu Tomáš.* Podle nás by to sice měla být lokomotiva Tomáška nebo Tominka, protože je ženského rodu, ale poslední dobou už se to tak nebere. A také na jednu písničku, kterou si nyní můžeme zazpívat. Rodiče či prarodiče odpustí ten jeden verš.

Jede jede mašinka, kouří se jí z komínka,

jede jede do dáli, veze samý vožralý,

jede jede do dáli, veze samý vožralý.

Neusínej, nechoď spát, neusínej, nechoď spát,

až do rána bílýho budem zpívat, budem hrát,

až do rána bílýho budem zpívat, budem hrát.

Vstoupíme do ulice Pod Rybníkem, což je dosti zarážející, protože široko daleko tady žádná voda není. Ale možná zde byla, jenže zmizela v útrobách dolů. :)

Vidíte kamennou zídku, po které se pne břečťan? Modrý šmoulí domeček? A černou kočičku, která tady vítá výletníky?

Vylezeme po schodech a napojíme se na Masarykovu ulici. Dovede nás až ke kostelu.

Představte si, že tady všude žili havíři. A někteří z nich ještě žijí.

Práce havířů nebyla jen o rubání uhlí. Museli být také trochu staviteli a inženýry. Aby přežili, vytrvale vyztužovali stropy chodeb dřevěnými trámy nebo ocelovými oblouky. Jinak by se na ně důl zhroutil a pohřbil je. Také si s sebou brali kanárky v klecích. Jestli si myslíte, že kvůli zpěvu, který – jak známo – podporuje pracovní tempo, mýlíte se. Sloužili jim jako živý alarm. Pokud se v dole objevil nebezpečný plyn, který nebyl vidět ani cítit, kanárek přestal zpívat, v horším případě „hodil záda“ a zdechl. Havíři tak věděli, že musejí okamžitě utíkat k výtahu. Moc by nás zajímalo, co by dnes na kanárčí bezpečnostní opatření říkali ochránci zvířat.

Havíři ve Zbýšově měli i své vlastní tradice a svátky. Nejdůležitějším byl svátek svaté Barbory, která je patronkou a ochránkyní horníků. Dodnes se ve městě konají *Hornické dny,* při nichž lidé nosí historické uniformy s vysokými čepicemi zdobenými chocholy, aby uctili památku těchto pracovitých mužů. Uniformy měly různé barvy chocholů podle toho, jak důležitou funkci havíř v dole měl. Život havířů byl velmi náročný, ale tito muži na sebe byli velmi hrdí. Díky jejich těžké práci mohl fungovat průmysl, jezdily vlaky a v domech bylo teplo. Zbýšov by bez horníků nebyl tím, čím je dnes. A jejich příběhy o přátelství v temných hlubinách fascinují i po mnoha letech.

Mineme řeznictví. Také dům nalevo, do jehož podkroví vedou točité schůdky. Jaj! Ty musejí v zimě klouzat!

A jsme u zdejšího významného svatostánku.

Kostel svatého Martina byl postaven v letech 1893 až 1894 na místě původního chrámku, o němž existuje písemný záznam v biskupském dekretu z roku 1676. V té době měl kostelík jen jeden oltář, dva zvony a jeden stříbrný kalich. Vedle něj stála chaloupka, ve které přebýval poustevník. (Zda se jmenoval Martin, není známo. Ale hodilo by se to. Máme tu nějakého Martínka? Nebo alespoň nějakého bílého koně, co by ho mohl přivézt?)

Oba původní zvony se zachovaly dodnes. Jeden ze stávajících oltářů je zasvěcen patronce horníků svaté Barboře. Zajímavostí jsou varhany s hornickým znakem.

Před kostelem stojí kříž, který nechala vyrobit rodina Kratochvílů. Přečtete, co na něm stojí?

Hřbitov za kostelem střeží úplně jiný litinový kříž – hodně strašidelný.

Pochází z roku 1889 a upomíná na epidemii cholery z roku 1831. Musela být strašná, když kvůli ní ještě po 74 letech pro jistotu na ochranu postavili kříž! Najdete ho?

Víte, děti, co je cholera?

Nebezpečné střevní onemocnění, které způsobují okem neviditelné bakterie. Nejčastěji se tyto potvůrky šíří špinavou vodou nebo potravinami, které nebyly správně umyté či uvařené. Byla to nemoc, které se lidé velmi obávali, protože se v místech se špatnou hygienou šířila bleskovou rychlostí. A špatná hygiena byla snad všude! Když se člověk nakazí, dostane velmi silný průjem a zvrací a zvrací a zvrací. Jeho tělo tak ztrácí obrovské množství vody. Rychle se vysílí a dehydratuje (odvodní). A vzhledem k tomu, že více než polovinu těla dospělého člověka tvoří voda (u dětí víc), většinou přijde konec.

V dobách, kdy ještě neexistovaly moderní léky a čistá voda z vodovodu, byla cholera postrachem celých měst. A samozřejmě i hornických vesnic, jako byl právě Zbýšov. Dnes už naštěstí víme, jak se proti choleře bránit. Lékaři dodají nemocnému ztracené tekutiny a soli, případně naordinují antibiotika. Nejdůležitější je přísná hygiena. Myjme si proto ruce mýdlem a pijme jen vodu, o které víme, že je pitná. I když se už u nás cholera běžně nevyskytuje, v některých částech světa, kde lidé nemají přístup k čisté vodě, je stále velkým problémem.

Dnes už ve Zbýšově žádná cholera nehrozí... A ani to uhlí už tu netěží. Poslední vozík s černým zlatem odtud vyjel v únoru roku 1992. Ale město na svou hornickou slávu nezapomnělo.

Hlavní památkou, kterou zde uvidíte, je těžní věž dolu Simson. Je to také poslední pamětihodnost, kterou dnes navštívíme. Jdeme ji najít!

Z Masarykovy ulice odbočíme do ulice Na Láně. Pak už jdeme, kam nás oko vede. Věž je vidět zdaleka. Komu se špatně kouká do dálky, tomu napoví šipka u obrovského kola u silnice. Pomůže i za mlhy…

Těžní věž Simson je bez nadsázky největším symbolem Zbýšova a jednou z nejvýznamnějších technických památek v celé České republice. Pokud se na ni podíváte, uvidíte kus poctivé strojařské práce, která už přes sto let vypráví příběh o tom, jak se v tomto kraji dobývalo uhlí.

Historie dolu Simson, nad kterým tato věž stojí, začala už v roce 1848. Ocelová věž, kterou vidíte, však pochází z roku 1902. Je vysoká 25 metrů a byla postavena v takzvaném vzpěrovém uspořádání. Což nám jako technickým antitalentům mnoho neříká. Takže si prostě představte, že musela být postavena tak, aby udržela nejen váhu klecí s uhlím, ale i kilometry těžkých ocelových lan. A hlavně odolala ohromnému tahu, když se výtah rozjel do hloubky. Z čehož nám plyne, že musela být postavena chytře a bytelně.

Nahoře měla dvě velká kola, přes která vedla lana od těžního stroje přímo do šachty. Právě díky své pevné konstrukci přežila i tehdy, když se po ukončení těžby v roce 1987 většina ostatních staveb v okolí bourala. V roce 1993 byla prohlášena kulturní památkou, což ji zachránilo před sešrotováním.V době těžby měla v objektu sídlo Báňská záchranná stanice, kde se držely nepřetržité služby, po ukončení těžby Město objekt zrekonstruovalo na byty

Věž Simson je dnes ve správě dobrovolníků a nadšenců, kteří se o ni starají a postupně ji opravují. Stala se součástí muzejního areálu a symbolem hornické historie Zbýšova. Denně bývá nasvícena a během Hornických dnů je hlavním centrem oslav.

Je tu snad nějaký tatík, mamka či jiný doprovod, který by takovou výtahovou „věžičku“ uměl zkonstruovat? A myslíte, že by se dala postavit z lega? Alespoň modýlek…

Podívejte se na bránu.

6. **Opište první slovo.**

Hupkáme podél areálu po značené cyklostezce. Do cíle to máme už jen 15 minut a čekají nás permoníci!

Víte, kdo to je?

Permoník je bájný skřítek a nekorunovaný král všech podzemních chodeb, šachet a jeskyní. Představte si ho jako malého, ale neuvěřitelně silného mužíčka, který bývá oblečený v tradičním hornickém kabátku s kapucí, nosí koženou zástěru a v ruce drží svítící kahan nebo kladívko. Podle starých pověstí jsou to právě tihle skřítkové, kdo v hlubinách hlídají všechno nerostné bohatství. Od uhlí až po zlato a drahokamy.

Pro havíře byli permoníci něco jako strážní andělé i přísní učitelé zároveň. Horníci věřili, že permoníci vidí úplně všechno a slyší i to nejtišší zašeptání. Pokud byl havíř poctivý, pracovitý a choval se v dole slušně, permoníci mu prý pomáhali.

Na druhou stranu uměli být permoníci pěkně přísní. Neměli rádi pískání, křik, klení. A běda, kdyby někdo v dole lhal a podváděl. Takového opovážlivce dokázali trpové pořádně vytrestat. Třeba ho v podzemním bludišti zavedli do slepé uličky nebo mu schovali nářadí. Proto havíři vždycky dbali, aby byli s těmito vládci podzemí zadobře. Často jim na kamenech nechávali kousky svých svačin, aby si je udobřili.

Kde necháváte svačinky vy? Zapomínáte je v tašce a pak tajně házíte za postel? Přiznejte se!

Cesta nás vede kolem koníčků a stáčí doprava.

Vzpomenete si, které pohádkové princezně partička permoníčků nejen pomáhala, ale v závěru i zachránila život? Napovíme, že je v názvu příběhu číslovka 7.

Ano, populární trpaslíci byli vlastně profesí permoníci. Jak se jmenovali? Zkuste si je nejprve vybavit sami…

Zvládli jste pojmenovat alespoň čtyři? Pokud paměť nestačila, byli to Šmudla, Prófa, Kejchal, Rejpal, Stydlín, Štístko a Dřímal.

Vybavíte si jejich písničku? Jen do toho, ono to naskočí.

Hej-hou, hej-hou a trpaslíci jdou,

a zpíváme si vesele,

hej-hou, hej-hou.

Hej-hou, hej-hou, hej-hou,

když máme starost zlou,

vždy vrásky z čela

vymaže hej-hou, hej-hou.

A teď to méně veselé z pohádky… Vzpomenete si, na co se královna ptala kouzelného zrcadla?

Ano, dotaz zněl: „Zrcadlo, řekni, kdo je v zemi zdejší nejhezčí a nejkrásnější?“ Nebo tak nějak. Samozřejmě si to už nikdo nepamatuje přesně.

Kdo je nejkrásnější z vaší rodiny? Jasně! Přece maminka! :)

Ocitli jsme se u **Bosonohé stezky**. Ne neběhají tady děti, co jim rodiče odmítli koupit botičky. Ba ani žádné bosorky. (Jestli nevíte, kdo jsou bosorky, tak bosonohé čarodějnice nebo prostě ženy, se kterými nejde vydržet.)

Tento speciální chodník je určený speciálně k chůzi bez bot. Stezka je rozdělena na několik polí a v každém z nich je jiný druh povrchu, který si vaše chodidla mohou pořádně vyzkoušet.

Tak sundat botky a do toho! Hupky dupky šupky po jemném písku, hladkých oblázcích, borových šiškách, dřevěných špalících nebo třeba po kůře ze stromů. Každý materiál působí na holé tlapky úplně jinak.

Hlavním smyslem této stezky je takzvaná reflexní terapie. Údajně velmi prospívá nejen zdraví chodidel, ale celého těla. Jak je to možné? Na nejspodnější straně našich tělíček máme prý jakási dotyková „čidla“ propojená s různými orgány v těle. Když nám je hladí či masírují různé povrchy, dělá to našemu zdraví dobře. Zlepší se nám krevní oběh, zesílí svaly na nohou a kdovíco ještě. V neposlední řadě prý reflexní terapie zlepšuje náladu. Je to takový návrat k přírodě, protože naši předkové běhali bosky venku úplně běžně. Obzvláště děti. Nevyplatilo se jim totiž kupovat boty, když jim pořád rostly

nohy. Moudré řešení, že? Nedoporučujeme však chůzi po strništi ani po rozteklém asfaltu. A opovažte se šlápnout na ježka!

Stezku hlídá keramický druid a naproti na garážích na ni cení zuby „bubák“!

Ale jsou tady také hodní permoníčci a trpaslíci. Kolik jich napočítáte?

Najděte toho, který má pod sebou nápis *SVOBODA* (nepoletuje někde kolem včelka Mája?), a pak také toho, který je přirostlý ke špalku s nápisem *Zbýšov.*

Permoník stojí hned u rozcestníku, který nás zajímá. Skrývá v sobě poslední dnešní písmenko do tajenky.

7. **Opište název místa, které je na rozcestníku nejvýše.**

Máme vyluštěno. Z tajenky na vás kouká havířský pozdrav. Tak se tak vzájemně pozdravte. Každý s každým. A u toho si podejte ruku. Pokud jste tady na školním výletě, stačí, když si potřesete s pěti kamarády. Jinak bychom tady byli do Vánoc… :)

Do cíle to máte už jen kousek. Odbočíte doleva a pak do ulice Komenského, která vás za pár minut odvede na start a zároveň do cíle našeho výletu.

Procházka i osvěta jsou u konce. Děkujeme za pozornost a také děkujeme městu Zbýšov za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

Tip na závěr:

Pokud vás baví stroje, Zbýšov pro vás má naprostou pecku. Je jí ***Muzeum průmyslových železnic****. Staré koleje, po kterých se dříve vozilo uhlí do Zastávky u Brna, nadšenci přestavěli na úzkokolejku. Můžete se tam svézt opravdovým parním vlakem nebo starými motorovými lokomotivami, které vypadají jako hračky v nadživotní velikosti. V muzeu si navíc můžete na spoustu věcí sáhnout a vlézt si přímo do kabiny strojvedoucího. Mají tam i unikátní elektrickou lokomotivu Siemens z roku 1905, což je opravdový prastroj.*

Pokud se chcete do Muzea průmyslových železnic ve Zbýšově rovnou rozběhnout, zbrzděte! Není to klasická atrakce, kterou si můžete užít kdykoli v týdnu. Otevírá jen v určité dny, kdy se po úzkokolejce konají jízdy historických vlaků.

Termíny jízd pro rok 2026 už jsou naplánované a většina akcí připadá na soboty. Sezona začíná 16. května akcí s názvem Zahájení muzejní sezony. *Další jízdy s parními lokomotivami následují 6. června, 4. července, 18. července, 1. srpna, 15. srpna a 29. srpna. Poslední velkou akcí bude Hornický den 19. září, kdy budou v provozu dokonce dva parní vlaky najednou. Kromě těchto parních dnů jezdí v červenci a srpnu každou sobotu vlaky s motorovou lokomotivou.*

Parní vlaky odjíždějí ze stanice Zbýšov-Důl Jindřich v časech 10.00, 11.30, 13.00, 14.30, 16.00 a 17.30. Celá jízda do Zastávky u Brna a zpět trvá přibližně 55 minut. Je-li areál muzea otevřen, vpustí vás do něj od 9.30 do 18.30. Vstupenka jen do expozice se neprodává, musíte si koupit jízdenku.

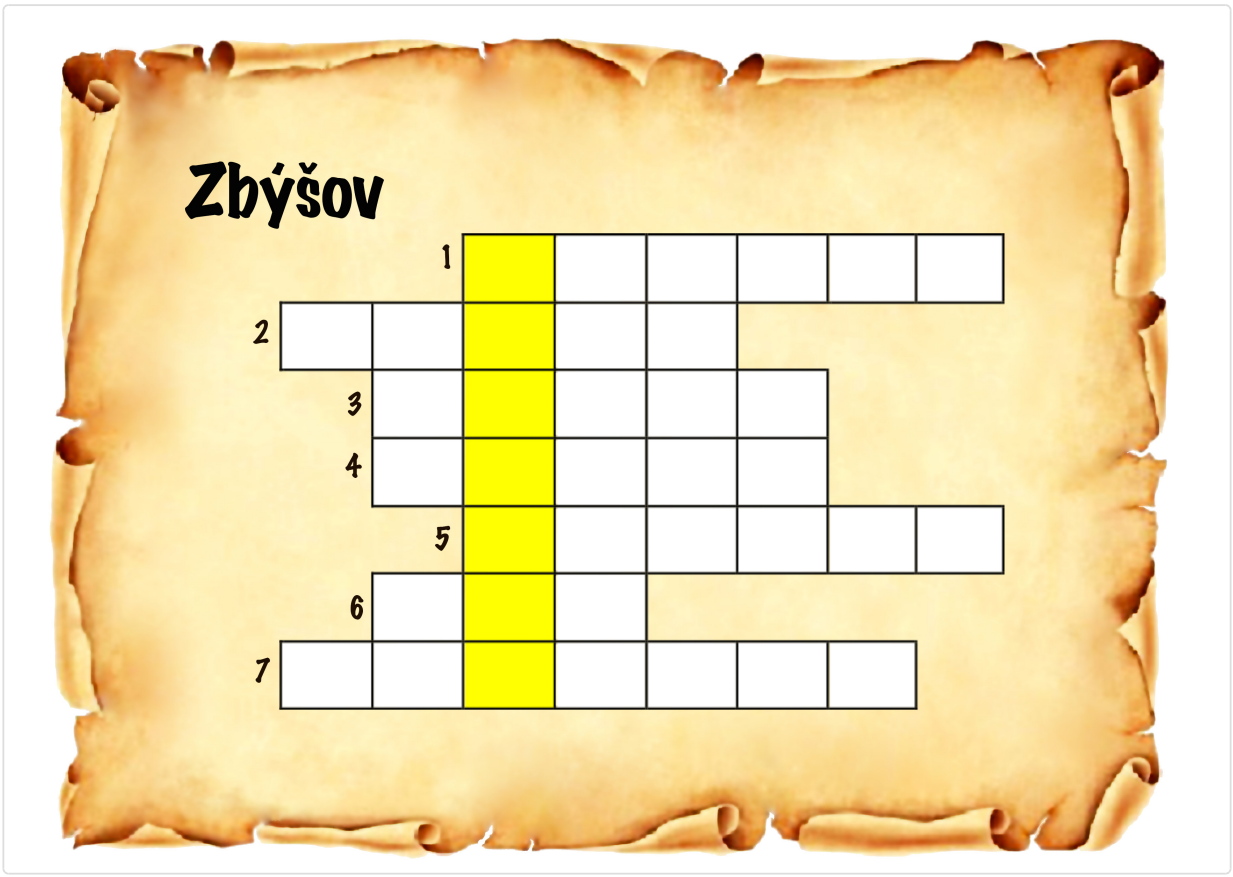
Ceny jízdenek jsou nastaveny tak, že dospělý zaplatí 200 korun, děti od 6 do 15 let a držitelé průkazů ZTP platí 100 korun. Pokud vyrazíte jako rodina, tedy dva dospělí a až tři děti, vyjde vás rodinná jízdenka na 500 korun. Děti mladší 6 let jezdí zdarma, ale nemají nárok na vlastní sedadlo, takže si musejí sednout někomu na klín.

Protože je o jízdy velký zájem, muzeum doporučuje udělat si rezervaci předem přes e-mail rezervace@mpz.cz. Rezervovat si místo můžete nejdříve 7 dní dopředu a nejpozději do pátku do 18.00 před danou sobotou. V e-mailu musíte uvést datum, čas odjezdu a počet osob. Rezervace platí až do 15 minut před odjezdem vlaku, kdy je třeba vyzvednout si v pokladně u vstupu jízdenku.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, https://www.pohadkozem.cz, https://www.regiontourist.cz, https://www.mestozbysov.cz, https://mkczbysov.cz/.

Otázky k tajence

1. **Opište slovo z lavičky.**
2. **Napište název barvy.**
3. **Opište poslední slovo souvislého textu.**
4. **Jak se jmenuje strom?**
5. **Jak se jmenuje zvíře?**
6. **Opište první slovo.**
7. **Opište název místa, který je na rozcestníku nejvýše.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 29.11.2026 05:04